

Miehityspolitiikka Saksassa

Saksaa vastaan taistelleet liittoutuneet suurvallat Yhdysvallat, Iso-Britannia ja Neuvostoliitto suunnittelivat sodan kestäessä yhteisesti Saksan miehittämisen periaatteita. Tärkeimmät päätökset tehtiin "kolmen suuren" konferensseissa Teheranissa syksyllä 1943 ja Jaltassa helmikuussa 1945. Päätöksiä valmisteltiin suunnitteluelimissä, joista tärkein oli European Advisory Commission (EAC). Lähtökohtana kaikille suunnitelmille oli Saksan täydellinen demilitarisointi ja sen alueen lohkominen tarpeelliseksi katsottaviin osiin tarkoituksella estää Saksan muodostuminen uudelleen uhkaksi naapureilleen ja koko Euroopalle.

Teheranin konferenssissa päätettiin ryhtyä suunnittelemaan Saksan jakamista useaan erilliseen valtioon ja tärkeimmän osan, Ruhrin alueen (laajasti määriteltynä) alistamista kansainväliseen valvontaan. Alustavasti hyväksyttiin ajatus, että Itä-Preussi jaetaan Neuvostoliiton ja Puolan kesken sekä Saksan itärajaa siirretään länteen Oder-joelle. Neuvostoliitto kuitenkin vastusti Saksan valtakunnan jäljelle jäävän alueen pysyvää jakoa.

EAC laati suunnitelman Saksan jakamisesta kolmeen miehitysvyöhykkeeseen, jolloin myös hautautui suunnitelma Saksan pysyvästä jaosta eri valtioiksi. Jaltan konferenssissa helmikuussa 1945 päätettiin pyytää Ranska neljänneksi miehittäjäksi. Sen alue tuli erottaa länsivaltojen vyöhykkeistä. Berliinin oli määrä tulla neljän vallan yhteisen miehityshallinnon alaiseksi. Samoja periaatteita sovellettiin myös Itävallan miehitykseen.

Saksan antauduttua toukokuussa 1945 miehitysalueet aluksi muodostuivat sinne, mihin joukot olivat ehtineet edetä sotatoimien päättyessä. Neljän vallan yhteinen miehityshallinto perustettiin sopimuksella 5.6.1945. Jo aikaisemmin sovitut miehitysalueet muodostettiin heinäkuun 1945 kuluessa, jolloin myös länsivaltojen joukot siirtyivät Berliiniin.

Yhteisistä sopimuksista ja yhteishallinnosta huolimatta jokainen miehittäjävalta sovelsi omia määräyksiä alueillaan. Yhdysvaltojen asenne saksalaisia vastaan jyrkkeni juutalaisten tuhon paljastuttua. Neuvostoliiton ja Ranskan joukkojen ajoittain väkivaltaiseen käyttäytymiseen vaikutti kostonhalu itse koetun ankaran miehityksen jälkeen.

Potsdamin konferenssissa 17.7. - 2.8.1945 "kolme suurta" kohtasi viimeisen kerran ja pääsi vaivoin sopimukseen miehityshallinnon toteuttamisesta. Länsivaltojen suhtautuminen Neuvostoliittoa kohtaan oli jo selvästi jyrkentyneet. Saksalta vaadittavien sotakorvausten määrästä ja suoritusperiaatteesta ei kaikin osin päästy sopimukseen, vaan miehittäjät menettelivät omilla alueillaan lähinnä parhaaksi katsomallaan tavalla. Kaikkialla kuitenkin Saksan sotavarustus koottiin ja suurelta osin tuhottiin, heti kun se oli teknisesti mahdollista.

Neuvostoliitto otti suuren osan Saksan teollisuudesta omaan käyttöönsä, mutta myös läntisillä miehitysvyöhykkeiltä, ensi sijassa Ruhrin alueella, raskasta teollisuutta joko tuhottiin tai vietiin ulkomaille. Tätä vaihetta kesti useita vuosia.

Taloudellinen toiminta tapahtui yleensä miehitysvyöhykkeiden sisäisesti ja jopa liikkuminen vyöhykkeeltä toiselle oli aluksi hankalaa. Läntisillä miehitysvyöhykkeillä elintarvikehuolto oli parin vuoden ajan selvästi heikompi kuin idässä, kun maataloustuotanto oli keskittynyt sinne. Polttoaineesta oli pula koko Saksassa. Erityisen ankara oli talvi 1946/1947.

Englanti ja Yhdysvallat ryhtyivät valmistelemaan omien vyöhykkeidensä yhdistämistä "kaksoisvyöhykkeeksi". Hanke toteutettiin syksyllä 1946, jolloin Neuvostoliitto protestoi ankarasti. Neuvostoliiton mielestä siten rikottiin edellisenä kesänä tehdyn Potsdamin sopimuksen periaatetta käsitellä Saksaa yhtenä taloudellisena ja poliittisena kokonaisuutena.

Vuonna 1947 läntisillä vyöhykkeillä uudistettiin Saksan osavaltiojako, ja yhteispäätöksellä lopetettiin Preussin valtio, jota - kylläkin varsin kyseenalaisesti - oli pidetty Saksan militarismin kehtona. Vuoden 1948 alusta lähtien länsivallat yhtenäistivät miehityshallintoa omilla vyöhykkeillään, mikä merkitsi käytännössä Saksan jakoa läntisen ja itäiseen osaan. Ranska tuli mukaan länsivyöhykkeiden yhteistyöhön. Saksan jako sinetöityi länsivyöhykkeiden valuuttaudistuksella kesällä 1948 ja sitä seuranneella Berliinin saarrolla.

Lähteinä mm: Hermann Graml, *Die Alliierten und die Teilung Deutschlands* (1985), s. 21 - 104, W.R. Smyser, *From Yalta to Berlin* (1999), s. 5 - 51 ja Pekka Visuri - Tuomas Forsberg, *Saksa ja Suomi* (1992), s. 62 - 81.